SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1155

av Annelie Hastig Olsson (M)

Uppföljning av incidenter där barn och unga dör eller skadas samtidigt som de är tvångsomhändertagna på grund av självskadebeteende

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett nationellt system för systematisk uppföljning av allvarliga vårdskador, självmord, självmordsförsök och överdoser bland barn och unga i samhällsvård och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I avhandlingen ”Surviving Childhood: Health and Crime Effects of removing a child from home” har forskaren Ronja Helénsdotter visat att barn och ungdomar som tvångsomhändertas av socialtjänsten enligt lagen om vård av unga, LVU, på grund av självskadebeteende så som allvarligt drogmissbruk, psykisk ohälsa och andra beteenden som innebär risk för den unges liv och hälsa, löper större risk att dö före 20 års ålder och annan alvarlig skada. Forskningsresultatet är mycket allvarligt eftersom det visar att åtgärden som är avsedd att skydda barn i vissa fall kan få motsatt effekt. I den jämförbara grupp som studerades ökade den beräknade risken att dö före 20 års ålder från ca 1,8 procent till 8,6 procent. Studien visar också att det inte verkar vara

tvångsomhändertagandet i sig som medför den ökade risken för förtidig död, utan kvalitén på socialtjänstens arbete, vårdplanen för den unga och genomförandet av det samma. Värt att notera att den ökade risken hängde inte samman med vårdform, det vill säga om den unga placerades i familjehem, HVB-hem eller SIS-hem.

En viktig grundläggande princip är att samhället tar på sig ett mycket långtgående ansvar för den unges liv och hälsa vid ett tvångsomhändertagande. Idag kan konstateras att socialtjänsten inte alltid fullföljer det ansvaret. Det räcker inte att den unge skyddas från sin tidigare miljö. Samhället måste också följa upp vad som faktiskt händer efter omhändertagandet. Det är särskilt angeläget när omhändertagandet sker till följd av självskadebeteende. Det rör unga människor som ofta har omfattande behov av både sociala och medicinska insatser. Varje dödsfall eller alvarlig incident med ett barn som är under samhällets vård enligt LVU, måste leda till en grundlig utredning om vart och varför vården har brustit. Detta för att man dels ska kunna åtgärda brister, utkräva ansvar och lära för att säkerställa att det samma inte inträffar igen. Ett nationellt system bör utformas för att systematiskt följa upp och analysera allvarliga händelser, såsom självmord, självmordsförsök, överdoser, allvarliga självskador och andra vårdskador.

Syftet ska vara att identifiera återkommande brister, förbättra riskbedömningar och säkerställa att erfarenheter från allvarliga händelser leder till konkreta förändringar i verksamheten. Ingen ung människa ska behöva dö i den vård som var avsedd att skydda den.

Annelie Hastig Olsson (M)